

UDVARHELYI Bence*
A mezőgazdasági földek jogellenes megszerzésének büntetőjogi megítélése**

1. Bevezető gondolatok

A mező- és erdőgazdasági hasznosítású földek (korábbi terminológia szerint: termőföldek) vitathatatlanul Magyarország egyik legfontosabb *természeti erőforrásának* tekinthetők. Ennek megfelelően a termőföldek fokozott védelmet élveznek, amit magyar jog a legmagasabb jogforrási szinten is rögzít. Az *Alaptörvény* P. cikk (1) bekezdése értelmében „*a természeti erőforrások, különösen a termőföld, az erdők és a vízkészlet, a biológiai sokféleség, különösen a honos növény- és állatfajok, valamint a kulturális értékek a nemzet közös örökségét képezik, amelynek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége*”.

A termőföldek védelmének egyik fontos eszközeként a magyar jogalkotó 1994-től korlátozásokat írt elő a termőföldtulajdon megszerzését érintően. Természetesen a korlátok felállításával egyidejűleg megjelentek az azok kijátszására irányuló törekvések is. A termőföldtulajdon-szerzési korlátok megsértését vagy kijátszását célzó jogügyleteket nevezi a köznyelv *zsebszerződésekknek*.

2. A zsebszerződések fogalma

Zsebszerződés alatt minden olyan szerződést vagy egyéb jogügyletet értünk, melyet a termőföldre vonatkozóan jogszabályba ütközően, illetve a hatályos tulajdonszerzési tilalmak vagy korlátozások kijátszása érdekében a jogszabályok megkerülésével kötöttek.¹ Az elnevezés jól tükrözi a zsebszerződések fő jellemzőjét: a valódi szerződések helyett „kisegítő megoldások” születnek, melyek gyorsan eltűnnek

Bence Udvarhelyi: Unlawful acquisition of agricultural and forestry land in the criminal law – A mezőgazdasági földek jogellenes megszerzésének büntetőjogi megítélése. *Journal of Agricultural and Environmental Law* ISSN 1788-6171, 2018 Vol. XIII No. 25 pp. 294-320 doi: 10.21029/JAEL.2018.25.294

* dr. jur., PhD, tudományos segédmunkatárs, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Büntetőjogi és Kriminológiai Tanszék, e-mail: jogbence@uni-miskolc.hu

** *A tanulmány az Igazságügyi Minisztérium jogászképzés színvonalának emelését célzó programjai keretében valósult meg.*

¹ Bányai Krisztina: A zsebszerződések elleni küzdelem új eszközei, *Ügyészek Lapja*, 2013/6, 200; Bányai Krisztina: A zsebszerződések ügyészi szemmel, *Új Magyar Közigazgatás*, 2014/1, 62.; Bányai Krisztina: *A magyar mezőgazdasági föld tulajdoni és használati forgalmának jogi korlátai és azok kijátszása*, PhD értekezés, Miskolc, 2016, 212.

az érintettek zsebében annak érdekében, hogy a valódi szerződési akaratot ne lehessen megismerni.²

Történetileg a zsebszerződések elsőként még nem a termőföldtulajdon megszerzésének korlátozásához, hanem a *kárpótlási folyamathoz* kapcsolódóan jelentek meg. Az 1939 és 1989 közötti időszakban jogszerűen, de igazságtalanul földjüktől megfosztott személyek kárpótlása ugyanis nem a kortárs gazdasági viszonyoknak megfelelően történt, amely következtében olyan személyek kaptak kárpótlási jegyet, akik már csak történelmi emlékekben kötődtek a mezőgazdasághoz, túl idősek voltak a föld műveléséhez és megfelelő szakértelemmel sem rendelkeztek. Ezek a személyek sokszor akár jelentősen alacsonyabb áron is törekedtek megszabadulni a kárpótlási jegyüktől, amit aztán más – gyakran földszerzési képességgel nem rendelkező – személy használt fel, ezáltal végül nem a földterületüktől korábban igazságtalanul megfosztott személyek jutott földtulajdonhoz. E módszer segítségével 1990 és 1994 között belföldi és külföldi személy egyaránt megszerezhetette a termőföld tulajdonjogát, mivel a tulajdonszerzést ekkor még semmi sem korlátozta.³

A rendszerváltozást követően kezdődött meg a *termőföld privatizációja*, kezdetben azonban még – ahogy említettük – nem voltak jogi korlátai a termőföldtulajdon megszerzésének. 1994. július 27-én hatályba lépett *termőföldtörvény*⁴ volt az első olyan jogszabály, ami korlátozásokat írt elő a termőföldek tulajdonjogának megszerzését érintően,⁵ és ami közvetett módon a zsebszerződések elszaporodásához is vezetett.

3. A mezőgazdasági föld tulajdonjogának megszerzésére vonatkozó korlátozása

1994. július 27-én hatályba lépett *termőföldtörvény* hatálya főszabály szerint kiterjedt a *termőföld*⁶ tulajdonjogának bármilyen jogcímen (*szerződmódon*) történő megszerzésére. Ez alól azonban kivételt jelentett a törvényes örökléssel, az elbirtoklással, ráépítéssel, kisajátítással és a kárpótlási célú árverés során történő tulajdonszerzés.⁷

A törvény – kihirdetésekor szövege – értelmében termőföld tulajdonjogát főszabály szerint kizárólag *belföldi magánszemély* szerezhette meg, azonban csak azzal a korlátozással, hogy egy személy *legfeljebb 300 hektár nagyságú* vagy *6000 aranykorona értékű* termőföldet tarthatott tulajdonában.⁸ *Belföldi jogi személy és jogi személyiség nélküli más*

² Kozma Ágota: Zsebszerződések veszélyei, *Magyar Jog*, 2012/6, 352; Vö. Jójárt László: Tulajdonszerzési tilalmak és korlátozások a termőföldre és azok ellenőrzése, *Magyar Jog*, 2010/12, 737-738.

³ Olajos István – Szalontai Éva: Zsebszerződések a termőföld-tulajdonszerzés területén, *Napi Jogász*, 2001/7, 3-4.

⁴ 1994. évi LV. törvény a termőföldről (a továbbiakban: Tft.).

⁵ A tulajdonjogszerzési korlátozások alkotmányosságáról bővebben lásd: Kozma 2012, 351, Lányiné Toldi Judit: Harc a zsebszerződések ellen – közjogi korlátok és közjegyzői közreműködés a termőfölddel kapcsolatos jogügyletekben, *Közjegyzők Közlönye*, 2013/2, 17-19.

⁶ Termőföld: az a földrészlet, amelyet a település külterületén az ingatlan-nyilvántartásban szántó, szőlő, gyümölcsös, kert, gyeplő, nádas és erdő művelési ágban vagy halastóként tartanak nyilván (Tft. 3. § a) pont.

⁷ Tft. 4. §.

⁸ Tft. 5. § (1) bekezdés.

szervezet termőföld tulajdonjogát nem szerezhette meg, kivéve a Magyar Államot, az önkormányzatokat, az erdőbirtokossági és legelőbirtokossági társulatokat, a közalapítványokat és az egyházi jogi személyeket. Ez utóbbiak azonban kizárólag végintézkedés, illetőleg ajándékozási, tartási vagy gondozási szerződés alapján szerezhettek termőföld-tulajdont.⁹ *Külföldi magán- és jogi személy* termőföld-tulajdont szintén nem szerezhettek, ez alól azonban kivételt jelentett a legfeljebb 6000 m² területű tanya¹⁰ tulajdonjogának megszerzése.¹¹

Az *Európai Unióhoz való csatlakozásunk* ugyanakkor szükségessé tette a külföldi személyekre irányadó termőföldtulajdon-szerzési szabályok módosítását. Az Európai Unió sarokkövének tekinthető négy alapszabadság (árak, tőke, szolgáltatások és személyek szabad mozgása) és az ezzel kapcsolatban érvényesülő diszkrimináció tilalma ugyanis érinti a mezőgazdasági hasznosítású földek forgalmát is, mivel a tagállamok nem tehetnek indokolatlan különbséget a földtulajdon megszerzését illetően saját állampolgárok és más uniós állampolgárok között.¹² Ennek érdekében a 2004. május 1-jén hatályba lépett 2004. évi XXXVI. törvény oly módon módosította a termőföldtörvényt, hogy a belföldi magánszemélyek tulajdonszerzésére vonatkozó szabályokat rendelte alkalmazni azon *uniós tagállami állampolgárra*, aki önálló vállalkozó mezőgazdasági termelőként kíván letelepedni Magyarországon, és legalább három éve folyamatosan, jogszerűen Magyarországon lakik és folytat mezőgazdasági tevékenységet.¹³ A tagállami állampolgárnak a tulajdonszerzési feltételeket egyrészt hatósági igazolásokkal (idegenrendészeti hatóság által kiállított hatósági bizonyítvány, tartózkodási engedély, mezőgazdasági igazgatási szerv által kiadott hatósági bizonyítvány) kellett bizonyítania, másrészt a jövőre nézve vállalt kötelezettségeket teljes bizonyító erejű magánokiratba vagy közokiratba foglalt nyilatkozattal kellett vállalnia.¹⁴

Láthatjuk, hogy a termőföldtörvény e módosítása – bár meghatározott körben lehetővé tette a tagállami állampolgárok tulajdonszerzését – sem tett teljes egyenlőségelet a hazai és a tagállami magánszemélyek között. Erre azonban nem is volt szükség, mivel Magyarország a *Csatlakozási Szerződésben*¹⁵ lehetőséget kapott arra, hogy a

⁹ Tft. 6. § (1)-(2) bekezdés.

¹⁰ Tanya: a település külterületén levő mezőgazdasági termelés (növénytermesztés és állattenyésztés, továbbá az ezekkel kapcsolatos termékfeldolgozás és terménytárolás) céljára létesített lakó-, illetőleg gazdasági épület, épülecsoport és az azonos helyrajzi szám alatt hozzá tartozó föld együttese (Tft. 3. § b) pont.

¹¹ Tft. 7. § (1) bekezdés, 8. §.

¹² Bányai 2014, 62., Bányai 2016, 212.

¹³ Tft. 7. § (2) bekezdés.

¹⁴ Tft. 8/A. §.

¹⁵ A Belga Királyság, a Dán Királyság, a Németországi Szövetségi Köztársaság, a Görög Köztársaság, a Spanyol Királyság, a Francia Köztársaság, Írország, az Olasz Köztársaság, a Luxemburgi Nagyhercegség, a Holland Királyság, az Osztrák Köztársaság, a Portugál Köztársaság, a Finn Köztársaság, a Svéd Királyság, Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága (az Európai Unió tagállamai) és a Cseh Köztársaság, az Észt Köztársaság, a Ciprusi Köztársaság, a Lett Köztársaság, a Litván Köztársaság, a Magyar Köztársaság, a Máltai Köztársaság, a Lengyel Köztársaság, a Szlovén Köztársaság és a Szlovák Köztársaság között, a Cseh Köztársaságnak, az Észt Köztársaságnak, a Ciprusi Köztársaságnak, a Lett Köztársaságnak,

csatlakozástól számított hét éven keresztül fenntartsa a nem Magyarországon lakó vagy nem magyar állampolgár természetes és jogi személyek földszerzésére vonatkozóan fennálló tilalmakat.¹⁶ 2011-ben a Csatlakozási Szerződésben biztosított lehetőséggel élve Magyarország kezdeményezte a termőföldtulajdon-szerzési moratórium további három évvel történő meghosszabbítását,¹⁷ amihez a Bizottság is hozzájárult.¹⁸ A termőföld-szerzési moratórium így végül 2014. április 30-án járt le.

A moratórium letelte miatt 2014-re szükségessé vált a földtulajdon megszerzési feltételeinek teljes felülvizsgálata. Ez a 2014. május 1-ján hatályba lépett, a *mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvénnyel* történt meg.¹⁹

A földforgalmi törvény értelmében a földek²⁰ tulajdonjogát *belföldi természetes személyek*²¹ és *tagállami állampolgárok*²² szerezhetik meg.²³

a Litván Köztársaságnak, a Magyar Köztársaságnak, a Máltai Köztársaságnak, a Lengyel Köztársaságnak, a Szlovén Köztársaságnak és a Szlovák Köztársaságnak az Európai Unióhoz történő csatlakozásáról szóló szerződés [HL L 236., 2003. 09. 23., 17-930.] X. sz. melléklet 3. pont (2) bekezdés.

¹⁶ Bővebben lásd: Korom Ágoston: Az új földtörvény az uniós jog tükrében, Jogegyenlőség vagy de facto más elbírálás?, in: Korom Ágoston (szerk.): *Az új magyar földforgalmi szabályozás az uniós jogban*, Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, 2013, 11-24.; Fodor László: Kis hazai földjogi szemle 2010-ből, in: Csák Csilla (szerk.): *Az európai földszabályozás aktuális kihívásai*, Miskolc, Novotni Kiadó, 2010, 115-130.; Tanka Endre: Az uniós tagállam területét alkotó föld tulajdonára és használatára érvényes közhatalmi szabályozás közösségi jogalapja, *Európai Jog*, 2010/5, 27-31.

¹⁷ 2/2010. (II.18.) OGY határozat a nem magyar állampolgár természetes személyek, illetve a jogi személyek általi, mezőgazdasági földterület megszerzésére vonatkozó tilalom meghosszabbításának szükségességéről.

¹⁸ A Bizottság 2010/792/EU határozata (2010. december 20.) a magyarországi mezőgazdasági földterületek szerzésére vonatkozó átmeneti időszak meghosszabbításáról [HL L 336., 2010. 12. 21., 60-61.]

¹⁹ 2013. évi CXXII. törvény a mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról (a továbbiakban: Fftv.). Említést érdemel ugyanakkor, hogy a földforgalmi törvény mellett más törvények is tartalmaznak rendelkezéseket a földtulajdon megszerzésével kapcsolatban. Ilyen például a 2013. évi CCXII. törvény a mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvénnyel összefüggő egyes rendelkezésekről és átmeneti szabályokról és a 2014. évi VII. törvény a termőföld tulajdonjogának megszerzését vagy használatát korlátozó jogszabályi rendelkezések kijátszására irányuló jogügyletek feltárásáról és megakadályozásáról.

²⁰ Mező-, erdőgazdasági hasznosítású föld: a föld fekvésétől (belterület, külterület) függetlenül valamennyi olyan földrészlet, amely az ingatlan-nyilvántartásban szántó, szőlő, gyümölcsös, kert, rét, legelő (gyep), nádas, erdő és fásított terület művelési ágban van nyilvántartva, továbbá az olyan művelés alól kivett területként nyilvántartott földrészlet, amelyre az ingatlan-nyilvántartásban Országos Erdőállomány Adattárban erdőként nyilvántartott terület jogi jelleg van feljegyezve (Fftv. 5. § 17. pont).

²¹ Belföldi természetes személy: a magyar állampolgár (Fftv. 5. § 2. pont).

²² Tagállami állampolgár: az Európai Unió tagállamának állampolgára, az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodásban részes állam állampolgára, valamint a nemzetközi szerződés alapján velük egy tekintet alá eső állam állampolgára, ide nem értve a belföldi természetes személyt (Fftv. 5. § 24. pont).

²³ Fftv. 10. § (1) bekezdés.

A tulajdonszerzési jogosultság feltétele, hogy a szerző fél a tulajdonjog átruházásáról szóló szerződésben, illetve teljes bizonyító erejű magánokiratba vagy közokiratba foglalt nyilatkozatban vállalja, hogy a föld használatát másnak nem engedi át, azt maga használja, ennek során eleget tesz a földhasznosítási kötelezettségének, és a földet a tulajdonszerzés időpontjától számított 5 évig más célra nem hasznosítja.²⁴ A termőföldtörvényhez hasonlóan a földforgalmi törvény is *maximálja a megszerzhető föld méretét*, a maximumot azonban a korábbi jogszabályhoz képest differenciáltabban határozza meg. A földszerzési maximum földműves²⁵ esetén 300 hektár, földművesnek nem minősülő személy esetén egy hektár, míg a birtokmaximum földműves és mezőgazdasági termelőszervezet esetén 1200 hektár, állattartó telep üzemeltetője vagy szántóföldi és kertészeti növényfajok vetőmagjának előállítója esetén pedig 1800 hektár.²⁶ A korábbi szabályozáshoz képest fontos újítást jelent ugyanakkor, hogy a termőföld tulajdonjogának átruházásáról szóló szerződést – néhány kivételtől eltekintve²⁷ – a törvény a *mezőgazdasági igazgatási szerv jóváhagyásához* köti.²⁸

A földforgalmi törvény értelmében nem szerezhet termőföld-tulajdont *külföldi természetes személy*, a magyar államon kívüli *más állam*, illetve annak valamely tartománya, helyhatósága, ezek bármely szerve, illetve – a bevett egyház vagy annak belső egyházi jogi személye, a jelzálog-hitelintézet és a települési önkormányzat kivételével²⁹ – a *jogi személy*.³⁰

4. A tulajdonszerzési tilalmakat és korlátozásokat kijátszó zsebszerződések büntetőjogi jogkövetkezményei

A tulajdonszerzési tilalmak vagy korlátozások kijátszásával kötött szerződések ellen a jog elsődlegesen a *polgári jog* és a *közigazgatási jog* eszközeivel kíván fellépni.³¹

²⁴ Fftv. 13. §.

²⁵ Földműves: Magyarországon nyilvántartásba vett belföldi természetes személy, illetve tagállami állampolgár, aki e törvény végrehajtására kiadott rendeletben meghatározott mezőgazdasági vagy erdészeti szakirányú képzettséggel rendelkezik vagy ennek hiányában igazoltan legalább 3 éve

a) mező-, erdőgazdasági tevékenységet, illetve kiegészítő tevékenységet saját nevében és saját kockázatára folyamatosan Magyarországon folytat, és ebből igazoltan árbevétele származott, vagy az árbevétel azért maradt el, mert a megvalósult mező- vagy erdőgazdasági célú beruházás még nem hasznosulhatott, vagy

b) a legalább 25%-ban tulajdonában álló, Magyarországon bejegyzett mezőgazdasági termelőszervezet olyan tagjának minősül, aki mező-, erdőgazdasági tevékenységet, illetve mező-, erdőgazdasági és az azokat kiegészítő tevékenységet személyes közreműködésként végzi (Fftv. 5. § 7. pont).

²⁶ Fftv. 10. § (2) és 16. § (1)-(3) bekezdés.

²⁷ Fftv. 59. §.

²⁸ Fftv. 7. § (1) bekezdés. A hatósági jóváhagyásra vonatkozó részletes szabályokat az Fftv. 23-36. §-a tartalmazza.

²⁹ Fftv. 11. § (2) bekezdés.

³⁰ Fftv. 9. § (1) bekezdés.

³¹ Bővebben lásd: Bányai Krisztina: Színlelt vagy leplezett? A „zsebszerződésekkel” kapcsolatos gyakorlati nehézségek ügyészi szemmel, *Ügyészek Lapja*, 2012/5-6, 125-126.; Bányai 2013, 203-

Emellett azonban nem hagyhatjuk figyelmen kívül azt sem, hogy a zsebszerződések bizonyos esetekben *büntetőjogi értékelést* is maguk után vonhatnak. A továbbiakban a mezőgazdasági földek tulajdonszerzésére vonatkozó szabályok megsértésének büntetőjogi jogkövetkezményeit kívánjuk részletezni.

2013-ig a magyar büntetőjog nem tartalmazott külön büntetőjogi tényállást a mezőgazdasági földek tulajdonjogának megszerzésére irányuló korlátozásokat kijátszó szerződésekre. Az *1978. évi Btk.*³² alapján az ilyen jellegű cselekmények elsődlegesen az okirathamisítási tényállásokba – különösen az ún. intellektuális közokirathamisítás³³ tényállásába –, a gazdasági adatszolgáltatási kötelezettség elmulasztása³⁴ tényállásba, vagy esetleg a devizabűncselekmény³⁵ tényállásába ütköztek.³⁶ Amennyiben pedig a termőföldvásárlása a szerzőképességgel nem rendelkezőtől kapott pénzt az érintett személy nem földvásárlásra költötte, sikkasztást³⁷ vagy csalást³⁸ lehetett megállapítani.³⁹

A *2013. július 1-ján hatályba lépett Btk.*⁴⁰ a XXXIII. fejezetben, a *közbizalom elleni bűncselekmények* között önálló tényállásban rendelte büntetni a *termőföld jogellenes megszerzését*.⁴¹ A bűncselekményi tényállás alapján büntető az a személy, aki a termőföld tulajdonjogának megszerzése, illetve termőföldre vonatkozó haszonélvezeti jog vagy használat jogának alapítása céljából az ezekre vonatkozó jogszabályi tilalom vagy korlátozás kijátszásával semmis szerződést köt, valamint az az ügyvéd, jogtanácsos vagy közjegyző, aki az előbbi szerződés megkötésében közreműködik.

206.; Bányai 2014, 67-70.; Bányai 2016, 223-226., 229-234.; Hornyák Zsófia: A magyar földforgalmi rezsim előírásainak ellenőrzése és szankcionálási rendszere, in: Csák Csilla – Hornyák Zsófia – Kocsis Bianka Enikő – Olajos István – Kókai-Kunné Szabó Ágnes – Szilágyi János Ede: *Agrárjog. A magyar agrár- és vidékfejlesztési jogi szabályozás lehetőségei a globalizálódó Európai Unióban*, Miskolc, Miskolci Egyetemi Kiadó, 2017, 109-114.; Lányiné 2013, 23-25.

³² 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről (a továbbiakban: 1978. évi Btk.)

³³ 1978. évi Btk. 274. § (1) bekezdés c) pont.

³⁴ 1978. évi Btk. 299. §.

³⁵ 1978. évi Btk. 309. §. A devizabűncselekmény tényállását az 1996. évi LII. törvény iktatta be a Btk.-ba 1996. augusztus 15-i hatállyal és a 2001. évi XCIII. törvény helyezte hatályon kívül 2002. január 1-jével.

³⁶ Olajos – Szalontai 2001, 7-9.

³⁷ 1978. évi Btk. 317. §.

³⁸ 1978. évi Btk. 318. §.

³⁹ Bányai 2016, 227.

⁴⁰ 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről (a továbbiakban: Btk.).

⁴¹ Btk. 349. § (1) Aki

a) termőföld tulajdonjogának megszerzése,

b) termőföldre vonatkozó haszonélvezeti jog vagy használat jogának alapítása

céljából az ezekre vonatkozó jogszabályi tilalom vagy korlátozás kijátszásával semmis szerződést köt, büntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő az az ügyvéd, jogtanácsos vagy közjegyző, aki az (1) bekezdés szerinti szerződés megkötésében közreműködik.

(3) Korlátlanul enyhíthető az (1) bekezdés szerinti bűncselekmény elkövetőjének a büntetése, ha a bűncselekményt, mielőtt az a hatóság tudomására jutott volna, a hatóságnak bejelenti, és az elkövetés körülményeit feltárja.

A tényállást a 2014. május 2-án hatályba lépett 2014. évi VII. törvény módosította. A módosítás egyrészt hozzáigazította a büntetőjogi tényállást az időközben elfogadott földforgalmi törvény új fogalomrendszeréhez. Ennek megfelelően a tényállás elnevezése a *mező- és erdőgazdasági hasznosítású föld jogellenes megszerzésére*⁴² módosult. Másrészt a Btk. módosítása egy további alapesetet is a tényállásba iktatott, ami alapján büntetendő a mező- és erdőgazdasági hasznosítású föld tulajdonjogának megszerzésére, illetve mező- és erdőgazdasági hasznosítású földre vonatkozó haszonélvezeti jog vagy használat jogának alapítására vonatkozó jogszabályi tilalom vagy korlátozás kijátszásával kötött semmis szerződés leplezésére létrehozott megállapodás alapján a mező- és erdőgazdasági hasznosítású föld használata, illetve hasznainak szedése.

A bűncselekmény *védett jogi tárgya* a miniszteri indokolás szerint kettős: egyrészt a *termőföldekkel kapcsolatos szerződések valóság tartalmába vetett közbizalom*, másrészt pedig a mező- és erdőgazdasági hasznosítású földek adásvételére és használatára vonatkozó jogi normák érvényesüléséhez fűződő társadalmi érdek, azaz közvetett módon a *magyar földek védelme*.⁴³

⁴² Btk. 349. § (1) Aki

- a) mező- és erdőgazdasági hasznosítású föld tulajdonjogának megszerzése,
- b) mező- és erdőgazdasági hasznosítású földre vonatkozó haszonélvezeti jog vagy használat jogának alapítása

céljából az ezekre vonatkozó jogszabályi tilalom vagy korlátozás kijátszásával semmis szerződést köt, büntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki

- a) mező- és erdőgazdasági hasznosítású föld tulajdonjogának megszerzésére,
- b) mező- és erdőgazdasági hasznosítású földre vonatkozó haszonélvezeti jog vagy használat jogának alapítására

vonatkozó jogszabályi tilalom vagy korlátozás kijátszásával általa kötött semmis szerződés leplezésére létrehozott megállapodás alapján mező- és erdőgazdasági hasznosítású földet használ, illetve szedi annak hasznait, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) Az (1) bekezdés szerint büntetendő az az ügyvéd, kamarai jogtanácsos vagy közjegyző, aki az (1) bekezdés szerinti szerződés megkötésében közreműködik.

(4) Korlátlanul enyhíthető az (1) és (2) bekezdés szerinti bűncselekmény elkövetőjének a büntetése, ha a bűncselekményt, mielőtt az a hatóság tudomására jutott volna, a hatóságnak bejelenti és az elkövetés körülményeit feltárja.

⁴³ Lásd: Belegi József: A közbizalom elleni bűncselekmények, in: Kónya István (szerk.): *Magyar Büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára*, Budapest, HVG-ORAC Kiadó, 2015, 1312.; Belovics Ervin: A közbizalom elleni bűncselekmények, in: Belovics Ervin – Molnár Gábor Miklós – Sinku Pál: *Büntetőjog II. Különös rész. A 2012. évi C. törvény alapján*, Budapest, HVG-ORAC Kiadó, 2012, 548.; Kóhalmi László: A közbizalom elleni bűncselekmények, in: Polt Péter (szerk.): *Új Btk. kommentár, 6. kötet, Különös rész*, Budapest, Nemzeti Közszerzői és Tankönyvkiadó, 2013, 150.; Mezőlaki Erik: A közbizalom elleni bűncselekmények, in: Karsai Krisztina (szerk.): *Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz*, Budapest, Complex Kiadó, 2013, 728.; Sántha Ferenc: A közbizalom elleni bűncselekmények, in: Görgényi Ilona – Gula József – Horváth Tibor – Jacsó Judit – Lévay Miklós – Sántha Ferenc – Váradi Erika: *Magyar büntetőjog – Különös rész*, Budapest, Wolters Kluwer Kft., 2013, 490.

A deliktum *elkövetési tárgya a mező- és erdőgazdasági hasznosítású föld*, aminek a fogalmát a földforgalmi törvényben találjuk.⁴⁴

A bűncselekmény *első alapesetének elkövetési magatartása a semmis szerződés kötése*. Szerződéskötés alatt a polgári jogban ismert jogügyleteket (például adásvételi szerződés aláírását, ajándékozási szerződés megkötését) kell érteni.⁴⁵ A Btk. miniszteri indokolása szerint semmis szerződésnek kell tekinteni minden olyan szerződést, ami a polgári jog szabályai szerint semmisnek minősül. A Polgári Törvénykönyv⁴⁶ rendelkezései értelmében semmis az a szerződés, amely jogszabályba ütközik, vagy amelyet jogszabály megkerülésével kötöttek, kivéve, ha ahhoz a jogszabály más jogkövetkezményt fűz.⁴⁷ Szintén a semmisség jogkövetkezményét kapcsolja a Ptk. a színlelt szerződésekhez is, amennyiben azonban a színlelt szerződés más szerződést leplez, a felek jogait és kötelezettségeit a leplezett szerződés alapján kell megítélni.⁴⁸ A termőföldtulajdon megszerzését érintő tilalmak vagy korlátozások megkerülésével, kijátszásával kötött szerződések így a polgári jog szabályai szerint semmis szerződésnek tekinthetők. A Ptk. mellett a termőföldtörvény is kimondta, hogy a tulajdonszerzési korlátozásba ütköző szerződés semmis.⁴⁹ Hasonlóan fogalmaz a jelenleg hatályos földforgalmi törvény is, amikor rögzíti, hogy semmis a föld tulajdonjogának, illetve a földhasználati jogosultság megszerzésére irányuló olyan szerződés, amely az e törvénnyel megállapított szerzési korlátozásba, tilalomba ütközik.⁵⁰ Sőt, az Fftv. azt is kimondja, hogy a föld tulajdonjogának, illetve a földhasználati jogosultság megszerzésére irányuló szerződés vagy szerződési kikötés semmissége esetén az egész szerződés érvénytelen.⁵¹ E tekintetben tehát a Ptk. részleges érvénytelenségre vonatkozó rendelkezései⁵² nem alkalmazhatók.

A semmis szerződés megkötése ugyanakkor önmagában még nem feltétlenül jelenti a bűncselekmény megvalósítását. A semmis szerződésnek ugyanis meghatározott célra, vagy a *mező- és erdőgazdasági hasznosítású föld tulajdonjogának megszerzésére*, vagy pedig a *földre vonatkozó haszonélvezeti jog vagy használat jogának alapítására* kell irányulnia.⁵³ A bűncselekmény e fordulatának elkövetési módja a *jogszabályi tilalom vagy korlátozás kijátszása*. Ahogy már említettük, a mező- és erdőgazdasági hasznosítású földek tulajdonszerzésére – valamint a földekkel kapcsolatos haszonélvezeti vagy használati jog alapítására – vonatkozó részletes szabályokat, az ezzel kapcsolatos a tilalmakat és a korlátozásokat a földforgalmi törvény tartalmazza. E tekintetben tehát a tényállás első alapesetét *keretdiszpozíciónak* tekinthetjük⁵⁴, hiszen a Btk.-ban szereplő tilalmat külön jogszabály – a földforgalmi törvény – rendelkezései töltenek ki tartalommal.

⁴⁴ Fftv. 5. § 17. pont.

⁴⁵ Kóshalmi 2013, 151.

⁴⁶ 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről (a továbbiakban: Ptk.).

⁴⁷ Ptk. 6:95. §.

⁴⁸ Ptk. 6:92. § (2) bekezdés.

⁴⁹ Tft. 9. §.

⁵⁰ Fftv. 60. § (1) bekezdés.

⁵¹ Fftv. 60. § (3) bekezdés.

⁵² Ptk. 6:114. §

⁵³ Belovics 2012, 548.

⁵⁴ Vö. Belegi 2015, 1313.

A jogszabályi tilalmak és korlátozások kijátszásával kötött zsebszerződések a gyakorlatban igen változatos formákat ölthetnek, a legismertebb módszerek közé tartozik a közvetítő (stróman) alkalmazásával történő szerződéskötés, a mezőgazdasági földterületek művelésből történő kivonása, az elővásárlási joggal történő manipuláció, és a dátum nélküli adásvételi szerződés.⁵⁵ Bányai Krisztina munkáiban a zsebszerződéseket az alábbi három kategória szerint csoportosítja:

(a) *A földtulajdonos és a külföldi között a tulajdonszerzési korlát fennállása alatt megkötött, a tulajdonjog megszerzésére irányuló vagy arra vezető, arra alkalmas szerződések*, melyek a szerzési korlát ellenére a külföldi számára azonnal vagy a jövőben termőföldtulajdont eredményeznek. Ebbe a csoportba sorolhatók egyrészt a kifejezetten a termőföld tulajdonának átruházására irányuló adásvételi szerződések, melyeket a tulajdonszerzési moratórium fennállása alatt nyújtottak be a földhivatalhoz, és amelyek egy hibás döntés miatt akár bejegyzésre is kerülhetnek. Ennek a típusnak a klasszikus esete a „zsebben, fiókban” rejtve maradó, elítelt, jellemzően dátumhiányban szenvedő adásvételi szerződések, melyek a jogszabályi környezet kedvező változására, a tulajdonszerzési korlát feloldására várnak, illetve vártak volna. E kategóriába esnek másrészt azok a szerződések, amelyek nem a tulajdonjog átruházására irányulnak, ugyanakkor a szerződést és a főkövetelést biztosító jelzálogjog a későbbiekben a külföldi számára termőföldtulajdon megszerzését eredményezheti. Harmadrészt ilyennek tekinthetők az adásvételi előszerződések, melyben a felek arra vállalnak kötelezettséget, hogy a termőföldszerzési tilalom megszűnése, mint feltétel bekövetkeztét követően fognak szerződést kötni a földtulajdon átruházására. Negyedrészt e csoportba sorolható minden egyéb névlegesen más irányú, de mégis földtulajdont eredményező szerződések, jogügyletek, szerződési kikötések, melyek rendkívül változatos formákat ölthetnek, a földtulajdon eltartási szerződéssel történő megszerzésétől az erdő- vagy legelőbirtokosság alapításán keresztül egészen a gazdasági társaságba apportként bevitt termőföld tulajdonjogának az üzletrész külföldi személy általi megvásárlásával történő megszerzéséig.

(b) *A földtulajdonos és a külföldi között megkötött olyan szerződések, szerződési kikötések, amelyek közvetetten sem irányulnak a tulajdonszerzésre*, hanem tartalmukban a *tulajdonjogi részjogosítványokat*, jellemzően a használat, hasznosítás jogát biztosítják a külföldi számára.

(c) *A földtulajdonos és a szerzésben nem korlátozott harmadik személy (stróman) között létrejött adásvételi szerződések*. Ennél a szerződéstípusnál a stróman mögött tipikusan egy külföldi személy tőkéje áll, és a vevő burkoltan e személy érdekében jár el. A vételárat a szerzésben korlátozott személy adja, a stróman nevére kerül a föld, és a föld használatát egyéb jogügylettel (például jelzálogjog alapításával) biztosítják a tőkét adó részére. A gyakorlatban ez a típus okozza talán a legösszetettebb problémát, mivel a jogügylet jogilag és formailag általában nem támadható.⁵⁶

⁵⁵ Sántha 2013, 490.

⁵⁶ Bányai 2014, 63-64.; Bányai 2016, 214.

Természetesen a felsorolt csoportosítás nem tekinthető taxatív felsorolásnak, az elkövetők ugyanis számos egyéb módszerrel, illetve az egyes típusok kombinálásával is törekednek a jogszabályi rendelkezések kijátszására.⁵⁷

A 2014. évi VII. törvénnyel beiktatott *második alapeseti tényállás* elkövetési magatartása *színlelt szerződés alapján mező- és erdőgazdasági hasznosítású föld használata, illetve hasznainak szedése*. Az új alapeset törvénybe iktatásának indoka az a felismerés volt, hogy a tulajdonszerzési korlátozások kijátszására törekvő, szerződést kötő felek tudatában lehetnek annak, hogy egyrészt az általuk kötött szerződés a semmisség miatt joghatás kiváltására alkalmatlan lesz, másrészt pedig magatartásuk bűncselekménynek is minősül. E számukra nemkívánatos következményeket úgy küszöbölhetik ki, hogy formálisan más – vagyis nem tulajdonszerzésre, hasznélvezeti vagy használati jog alapítására vonatkozó – szerződést kötnek, és ezzel leplezik a valódi, vagyis az elkövetési tárgyra vonatkozó tulajdonszerzési, illetve hasznélvezeti vagy használati jog megszerzésére irányuló céljukat és akaratelhatározásukat. A leplezésre létrejött megállapodás viszont – ahogy az előbbiekből láthatjuk – a Ptk. szabályai szerint főszabály szerint szintén semmis.⁵⁸

A Btk. 349. § (2) bekezdése a színlelt szerződés megkötését önmagában még nem rendeli büntetni, az ilyen szerződéskötés csak polgári jogi jogkövetkezéssel jár. Az ilyen magatartás büntetendősége azzal valósul meg, ha a leplezett szerződés teljességbe megy, azaz a leplező szerződés alapján a mező- és erdőgazdasági hasznosítású föld használatára, illetve hasznainak szedésére kerül sor. Közömbös a tényállásszerűség szempontjából, hogy a színlelt szerződés az új alapeset hatályba lépését (2014. május 2.) megelőzően vagy azt követően jött létre. A büntetendőség alapja az, hogy a földhasználat vagy a hasznok szedése ennek alapján 2014. május 2. napja után kezdődik, vagy a korábban megkezdett földhasználat ezen időpont után is folytatódik. E tekintetben tehát nem beszélhetünk a tényállás visszaható hatályáról.⁵⁹

A tényállás *szubszidiáris bűncselekmény*, vagyis csak akkor állapítható meg, ha az elkövető három évi szabadságvesztésnél magasabb büntetési tétellel fenyegetett súlyosabb bűncselekményt nem valósít meg.

A bűncselekmény *harmadik alapesetének* elkövetési magatartása *sui generis bűnsejthjellegű megatartás*: a mező- és erdőgazdasági hasznosítású föld tulajdonjogának megszerzésére, vagy pedig a földre vonatkozó hasznélvezeti jog vagy használat jogának alapítására vonatkozó jogszabályi tilalom vagy korlátozás kijátszásával létrejövő *semmis szerződés megkötésében való közreműködés*. Közreműködésnek tekinthető minden olyan

⁵⁷ A tulajdonszerzési korlátozásokat és tilalmakat megkerülő vagy kijátszó zsebszerződések egyes fajtáiról lásd még: Prugberger Tamás: A mező- és gazdasági földingatlan tulajdonának, használatának-hasznosításának és jogátruházásuk szabályozásának lehetőségei az uniós jog tükrében, in: Csák Csilla (szerk.): *Az európai földszabályozás aktuális kihívásai*, Miskolc, Novotni Kiadó, 2010, 238-239.; Csák Csilla – Prugberger Tamás: A termőföldek megszerzésére irányuló egyes jognyilatkozatok érvényessége, in: Pusztahelyi Réka (szerk.): *A magánjogi kodifikáció eredményei, POT XV. tanulmánykötet. Polgári jogot oktatók XV. Országos Találkozásán 2009. június 12-én elhangzott előadások szerkesztett anyaga*, Miskolc, Novotni Alapítvány, 2010, 8-17.; Kozma 2012, 353-357; Olajos – Szalontai 2001, 5-6.

⁵⁸ Belegi 2015, 1313-1314.; Hornyák 2017, 115-116.

⁵⁹ Belegi 2015, 1314.

tevékenység, ami szerepet játszik a semmis szerződés létrejöttében. Ilyennek minősül például a felvilágosodás adása, a jogi tanácsadás, az irattervezet elkészítése, a szerződés megszövegezése vagy ellenjegyzése.⁶⁰

A bűncselekmény egyik alapesete sem tartalmaz eredményt, így a mező- és erdőgazdasági hasznosítású föld jogellenes megszerzése *immateriális deliktum*. A bűncselekmény az elkövetési magatartások tanúsításával (a semmis szerződés megkötésével, a mező- és erdőgazdasági hasznosítású föld használatával, hasznainak szedésével, illetve a semmis szerződés megkötésében való közreműködéssel) *befejezetté* válik. A bűncselekmény *előkészülete nem büntetendő, kísérlete* fogalmilag nem kizárt, a kísérleti stádium addig áll fenn, amíg a szerződést legalább egy szerződő fél aláírásával ellátta, de valamennyi szerződő fél még nem írta alá.⁶¹ A szerződés megkötésében való közreműködés esetén a kísérletnek gyakorlati jelentősége nincs.⁶²

A bűncselekmény *alanya* az (1) és (2) bekezdésben szereplő alapesetnél *bárki* lehet. Az (1) bekezdésben szereplő elkövetési magatartás (szerződésenkötés) azonban *szükségképp több elkövetőt* feltételez, hiszen egy szerződés megkötéséhez legalább két személy szükséges.⁶³ A szükségképpen többes közreműködés szabályai szerint valamennyi szerződést kötő elkövető *önálló tettesként* vonható felelősségre. A (3) bekezdés szerinti alapeset elkövetőjének személyes kvalifikáltsággal kell rendelkeznie, ezen fordulat tettese vagy társtettese kizárólag *ügyvéd, kamarai jogtanácsos vagy közjegyző* lehet.⁶⁴

A bűncselekmény mindhárom alapesete kizárólag *szándékosan* követhető el, a gondatlan elkövetés nem büntethető. Az első fordulat *célzatot* is tartalmaz, így az kizárólag *egyenes szándékkal* valósítható meg. A célzat ebben az esetben a *mező- és erdőgazdasági hasznosítású föld tulajdonjogának megszerzése*, illetve az arra vonatkozó *haszonélvezeti jog vagy használati jog alapítása*.⁶⁵ Az elkövető tudatának ebben az esetben ki kell terjednie arra, hogy a szerződés tárgya mező- és erdőgazdasági hasznosítású föld, hogy a szerződés a föld tulajdonjogának megszerzésére, illetve a földre vonatkozó haszonélvezeti jog vagy használat jogának alapítására irányul, és hogy a szerződés az ezekkel kapcsolatos jogszabályi tilalmak vagy korlátozások kijátszását valósítja meg. A (2) bekezdés szerinti alapeset elkövetőjének tisztában kell lennie azzal, hogy mező- és erdőgazdasági hasznosítású földet színelte szerződés alapján használ vagy szedi annak hasznait. A (3) bekezdés esetében pedig az elkövetőnek szintén ismernie kell a szerződés tulajdonszerzési tilalmak vagy korlátozások kijátszása miatti semmisségét. Célzat hiányában ugyanakkor az utóbbi két alapeset *egyenes és eshetőleges szándékkal* egyaránt követhető.

⁶⁰ Belovics, 2012, 548-549.; Kőhalmi 2013, 152.; Mezőlaki 2013, 729.

⁶¹ Belegi 2015, 1313.

⁶² Mezőlaki 2013, 729.

⁶³ Ptk. 6:58. § A szerződés a *felek* kölcsönös és egybehangzó jognyilatkozata, amelyből kötelezettség keletkezik a szolgáltatás teljesítésére és jogosultság a szolgáltatás követelésére.

⁶⁴ Belovics 2012, 549.; Mezőlaki 2013, 729.

⁶⁵ Mezőlaki 2013, 729.; Sántha 2013, 491.

A Btk. 349. § (4) bekezdése egy *korlátlan enyhítési lehetőséget* ír elő. Ez alapján korlátlanul enyhíthető a bűncselekmény elkövetőjének a büntetése, ha a bűncselekményt, mielőtt az a hatóság tudomására jutott volna, a hatóságnak bejelenti és az elkövetés körülményeit feltárja. A korlátlan enyhítés kizárólag az (1) és (2) bekezdésben szereplő alapesetek elkövetőire vonatkozik, a szerződés megkötésében közreműködő ügyvédre, jogtanácsosra és közjegyzőre nem. Az enyhítést lehetővé tevő bejelentést akkor kell megtenni, amikor a hatósághoz még nem érkezett olyan bejelentés, feljelentés, vagy a hatóság nem jutott olyan hivatalos észlelés birtokába, ami bűncselekmény elkövetésére utal. A cselekmény tudomásra jutása olyan hivatalos értesülést jelent, amely már legalább egy konkrét személy elleni nyomozás megindításához elegendő. A konkrétumok nélküli pusztán gyanú még nem jelenti a cselekmény hatóság tudomására jutását. A tudomásra jutás viszont objektív körülmény, így közömbös, hogy az elkövető tudott-e erről vagy sem. A kedvezmény lehetőségének további feltétele, hogy az elkövetőnek az elkövetés körülményeit, annak összes releváns részletét, így a bűncselekménnyel érintett egyéb személyek kilétét is részletesen fel kell tárnia.⁶⁶

A bűncselekmény *rendbelisége* főszabály szerint a megkötött szerződések számához igazodik. Több szerzési tilalom alá eső földterület egy szerződésben történő megszerzése esetén azonban a rendbeliség a megszerzett földterületek száma szerint alakul. Ugyanazon szerződés megkötésében való többszöri közreműködés (például tanácsadás, majd a szerződés megszövegezése és ellenjegyzése) természetes egységnek minősül.⁶⁷ Amennyiben a megkötött semmis szerződés alapján az elkövetők a tulajdonjogot vagy más használati jogosultságot az ingatlan-nyilvántartásba is be kívánják jegyezni, a bűncselekménnyel *halmozatlanban intellektuális közokirat-hamisítás*⁶⁸ büntette is megállapítható.⁶⁹

5. Záró gondolatok

A mező- és erdőgazdasági hasznosítású földek *Magyarország alapvető természeti erőforrásának minősülnek*, így a *tulajdonjoguk megszerzésére irányuló jogszabályi tilalmak és korlátozások alkotmányosan is indokoltak*. A magyar jogalkotó 1994-től ír elő korlátokat a földtulajdon megszerzésére, ezek köre azonban az eltelt majdnem 25 év alatt jelentősen módosult. Kezdetben a jogalkotó lényegében kizárólag a belföldi természetes személyeknek tette lehetővé – meghatározott mennyiségi korlátok mellett – a termőföldtulajdon-szerzést, a külföldiek a tulajdonszerzésből teljesen ki voltak zárva. 2004-től a jogalkotó kivette a tagállami állampolgárokat a külföldiek fogalma alól, akik így már szerezhettek termőföldtulajdont, azonban a tulajdonszerzési jogosultságuk a belföldi állampolgárokhoz képest korlátozottabb volt.

⁶⁶ Mezőlaki 2013, 730.

⁶⁷ Mezőlaki 2013, 730.

⁶⁸ Btk. 342. § (1) bekezdés c) pont.

⁶⁹ Sántha 2013, 491.

A földtulajdonszerzési moratórium 2014-es lejártát követően viszont már a magyar és a tagállami magánszemélyek azonos feltételekkel jogosultak földtulajdont szerezni, ennek mértéke azonban továbbra is korlátozva van.

A tulajdonszerzési tilalmak és korlátozások bevezetésével párhuzamosan jelentek meg az azok kijátszására irányuló törekvések. Köznapi értelemben *zsebszerződéseknek* nevezzük azokat a szerződéseket, amely alapján a föld tulajdonjogát olyan személyek szerzik meg, akik földtulajdonszerző képességgel nem rendelkeznek, vagy olyan mértékű a földszerzés, amely a szerzőképes személyek tulajdonát képezhető terület méretét meghaladja.⁷⁰ A zsebszerződések ellen a jog elsődlegesen a *polgári jog* és a *közigazgatási jog* eszközeivel próbálnak fellépni, azonban a védendő érték különös fontossága az *ultima rationak* tekinthető *büntetőjogi szankciók* alkalmazását is szükségessé teszi.

A hatályos Btk. *mező- és erdőgazdasági hasznosítású föld jogellenes megszerzése* néven önálló tényállásban rendeli büntetni a földtulajdon megszerzésére vonatkozó tilalmak és korlátozások megszegésével történő szerződéskötést, az ilyen szerződés megkötésében való közreműködést, valamint a 2014. évi módosítást követően a színelte szerződések alapján történő földhasználatot. A Btk. hatályba lépését követően eltelt öt évben ugyanakkor a bűncselekménynek *számottevő bírói gyakorlata nem alakult ki*. Még azokban az esetekben is, ahol lehetőség lehetett volna a bűncselekmény megállapítására, az ügyészség nem a mező- és erdőgazdasági hasznosítású föld jogellenes megszerzése, hanem más bűncselekmények – például hűtlen kezelés, csődbűncselekmény, tőkebefektetési csalás, számvitel rendje megsértése vagy közokirat-hamisítás – miatt emelt vádat.⁷¹ A tényállással kapcsolatban ugyanis a gyakorlatban számos bizonyítási nehézség merült fel, ami elsősorban a semmis szerződések büntetőjogi megítélésének problematikájára vezethető vissza. A tényállás ugyanis nem foglal állást abban a kérdésben, hogy az érintett szerződést a büntetőeljárást megelőzően egy polgári peres ítéletben kell-e semmissé nyilvánítani, vagy pedig a büntetőügyben kell-e a bírónak polgári jogi kérdésben állást foglalnia. A két megoldási lehetőség közül mindkettő komoly hátrányokkal járna. Amennyiben a kérdéses szerződés semmisségét előzetesen egy polgári bíróságnak kellene megállapítania, az a büntetőeljárás időbeli elhúzódsát vonná maga után, ami nem állna összhangban a jogintézmény céljával. Amennyiben viszont a semmisséget a büntetőeljárás kereteiben kellene megállapítani, a bírónak egy olyan kérdésben kellene állást foglalnia, amely az ítélezési tevékenységétől távol áll, és amitől – a polgári jogi igény megállapításához hasonlóan – a büntetőbírók joggal ózzkodnak.⁷²

A tényállás tehát eddig még nem váltotta be a reményeket, mindazonáltal annak fenntartását feltétlenül szükségesnek tartjuk. A megfelelő jogalkalmazói gyakorlat kialakítása ugyanakkor elengedhetetlen, hiszen csak ezáltal válik a büntetőjog alkalmassá arra, hogy megfelelő elrettentő erőt biztosítson a jogsértésekkel szemben.

⁷⁰ Kozma 2012, 352.

⁷¹ Lásd például: a Tatabányai Törvényszék 3.B.448/2010/53. sz. határozata, a Fővárosi Törvényszék 26.B.7/2011/210. sz. határozata, a Győri Ítéltábla Bf.11/2013/6. sz. határozata.

⁷² Bányai 2016, 227-228.